

**LIMBA ȘI LITERATURA MAGHIARĂ ȘI METODICA PREDĂRII ACESTEIA
PENTRU OBTINEREA DEFINITIVATULUI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT
PROFESORI**

**A VÉGLEGESÍTŐ VIZSGA TEMATIKÁJA MAGYAR NYELV ÉS IRODALOMBÓL
– Tanárok –**

I. Nyelvtudomány

Célok és követelmények

Az egyetemen szerzett ismeretek elmélyítése

Az elméleti ismeretek gyakorlati alkalmazásának lehetőségei

Tematika

Nyelvelméleti kérdések

A nyelv mint társadalmi jelenség. A nyelv rétegződése. A magyar nyelv táji változatai. A sztenderd és a vernakuláris változatai, a nyelvi kodifikáció. A nyelvi norma pluralizmusa és a nyelvi helyesség megítélése. A kétnyelvűség és a nyelvcseré.

A beszéd mint cselekvés (beszéddaktus-elmélet). A beszéd neurológiai alapjai. A nyelvelsajátítás folyamata. A gyermeknyelv. Nyelvi változás. Kétnyelvűség. Kontaktológiai jelenségek. A nyelvek tipológiája. Szintek és egységek a nyelvben. A nyelv (langue) és a beszéd (parole) megkülönböztetése Saussure nyelvelméletében. Sztenderd és nem sztenderd nyelvváltozatok. Norma és nyelvhasználat viszonya.

A nyelv rendszerszerűsége. A nyelvi rendszer paradigmatis és szintagmatikus síkja.

A nyelvi jel fogalma és típusai, sajátos vonásai. A nyelv jelszerűsége.

Nyelv és gondolkodás. A gyermeknyelv. A nyelvi készségek fejlesztése iskoláskorban, ennek összefüggései a gondolkodás fejlődésével. Produktivitás és kreativitás a nyelvhasználatban. A magyar nyelv helye a világ nyelvei között (eredet, típus, areális kapcsolatok).

A mai magyar nyelv rendszere és története

Fonetika és fonológia. A magánhangzó- és mássalhangzó-rendszer. A hangok viselkedése a hangsorban. A hangsúly és hanglejtés. Beszédművelés az iskolában.

A magyar helyesírás jellege és alapelvei.

A szókészlet és egységei: a lexémák, frazémák. A szókészlet diakrón és szinkrón rétegződésének kérdései. A rétegek közötti kapcsolatok. Megőrzés és újítás a szókészletben (archaizmusok, neologizmusok). Belső és külső módozatok a szókészlet gazdagításában.

A különböző szemantikai irányzatok jelentésértelmezései. A jelentésfajták. A szemantikai relációk. A jelentésváltozások típusai.

A tulajdonnév jelentése és grammatikája. A tulajdonnévfajták. A helynevek rendszere és a helynévadási norma. A személynévek rendszere és a személynévadás kérdései.

A szófajelosztás és a szófajok a magyarban. A szófajteni rendszerezés problémái.

A morféma osztályozása a magyarban (Tőmorfémák és toldalékmorfémák. A tőtípusok rendszere. A szóelemek egymáshoz kapcsolódása). Jelezés, ragozás az ige és a névszók paradigmájában. Képzés és összetétel.

A szintagmák és fajtáik. A mondattani viszonyjelölés eszközei. Az egyszerű mondat szerkezete. Az összetett mondatok szerkezeti típusai. Modalitás és mondatfajta.

A szövegnyelvészet. Szöveggrammatika, szövegsemantika és szövegpragmatika. A szövegkohézió szemantikai és pragmatikai eszközei. Szövegfajták, szövegtipológia. A szövegnyelvészet az oktatásban

Az irodalmi nyelv. Irodalmi nyelv és nyelvjárás: normatív és tájnyelvi elemek. A nyelvjárási elemek tudatosítása és megítélése az iskolai beszédfejlesztésben.

Az irodalmi nyelvi norma kialakulása és fejlődése. A regionális köznyelvek. Nyelvjárási és iskolai nyelvhasználat.

Leíró nyelvészet és történeti nyelvtudomány (szinkronia és diakronia viszonya).

A nyelvi változások tudatosításának lehetőségei az iskolai oktatás különböző fokain. A nyelvtörténet és a művelődéstörténet. A nyelvtörténet és a magyar irodalom.

A mai stilsztika nyelvelméleti alapjai. Szövegnyelvészet és stilsztika. A stilsztikai elemzés újabb szempontjai és módszerei (szövegszervezési elvek, szövegszintek és kontextusok szerinti elemzés).

Kötelező irodalom

Jászó Anna (szerk.): *A magyar nyelv könyve*. Bp., 1991.

Balázs János: *A szöveg*. Bp., 1985.

Balogh Dezső – Gálffy Mózes – J. Nagy Mária: *A mai magyar nyelv kézikönyve*. Buk., 1971.

Programa pentru obținerea definitivatului în învățământ

– profesori, limba și literatură maghiară maternă

Limba și literatură maghiară și metodică predării acestora

Bárczi Géza: *A magyar nyelv életrajza*. Bp., 1996.
 Bárczi Géza – Benkő Loránd – Berrár Jolán: *A magyar nyelv története*. Bp., 1967. (és a további kiadások)
 Dobos B. Magda: *A nominális szerkesztésmód a magyar impresszionista szépirodalomban*. Buk., 1979.
 P. Dombi Erzsébet: *Öt érzék ezer muzsikája*. Buk., 1980.
 B. Gergely Piroska: *Magyar történeti nyelvtan*. Sokszorosított egyetemi jegyzet. Kolozsvár, 1978.
 Grétsy László – Kovalovszky Miklós (szerk.): *Nyelvművelő kézikönyv I–II*. Bp., 1980–1985.
 Hajdú Mihály: *Magyar tulajdonnevek*. Bp., 1994.
 Uő.: *Általános és magyar névtan*. Bp., 2003.
 Hoffmann István: *A helynevek rendszerének nyelvi leírásához*. MNyJ. 37 (1999), 207-216.
 Károly Sándor: *Általános és magyar jelentéstan*. Bp., 1970.
 Keszler Borbála (szerk.): *Magyar grammatika*. Bp., 2000.
 Kiss Jenő: *Társadalom és nyelv*. Bp., 1995.
 Uő.: *Társadalom és nyelvhasználat. Szociolingvisztikai alapfogalmak*. Bp., 1995.
 Kiss Jenő – Szűcs László (szerk.): *A magyar nyelv rétegződése I–II*. Bp., 1998.
 Kiss Jenő (szerk.): *Magyar dialektológia*. Bp., 2001.
 Péntek János: *Teremtő nyelv*. Buk., 1988.
 Uő.: *A nyelv ritkuló légköre. Szociolingvisztikai dolgozatok*. Kolozsvár, 2001.
 Uő.: *Népi nevek, népi hagyományok*. Marosvásárhely, 2003.
 Uő.: *Anyanyelv és oktatás*. Csíkszereda, 2004.
 Péntek János – Benő Attila (szerk.): *Nyelvi érintkezések, nyelvi dominanciák az erdélyi régióban*. Kolozsvár, 2003.
 Péntek János – Benő Attila (szerk.): *Nyelvi jogi környezet és nyelvhasználat*. Kolozsvár, 2005.
 Petőfi S. János – Benkes Zsuzsa: *A szöveg megközelítései*. Bp., 1998.
 J. Soltész Katalin: *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Bp., 1979.
 Szabó Zoltán (szerk.): *A szövegvizsgálat új útjai*. Buk., 1982.
 Szabó Zoltán: *A magyar szépirói stílus megközelítésének fő irányai*. Bp., 1998.
 Szikszainé Nagy Irma: *Leíró magyar szövegtan*. Bp., 1999.
 Szilágyi N. Sándor: *Magyar nyelvtan I*. Tankönyv. Buk., 1980.
 Uő.: *Hogyan teremtsünk világot?* Kolozsvár 1996. (Vagy <http://mnytud.arts.klte.hu/szilagyi>).
 Uő.: *Elmélet és módszer a nyelvészetben*. Kolozsvár, 2004.
 Wardhaugh, Ronald: *Szociolingvisztika*. Bp., 1995.
 Zsemlyei János: *A mai magyar nyelv szókészlete és szótárai*. Kolozsvár, 1996.

Ajánlott irodalom

Az 1992. december 15-16-i nyelvművelő konferencia teljes anyaga. Ny. 117, 1992, 4. sz.
 Bakos Ferenc: *A magyar szókészlet román elemeinek története*. Bp., 1982.
 Benkő Loránd: *A társadalom anyagi és szellemi műveltsége a szókincs történeti vizsgálatának tükrében*. ÁNyT. VIII (1972), 11-27.
 Uő.: *A történeti nyelvtudomány alapjai*. Bp., 1998.
 Uő.: *Az Árpád-kor magyar szövegemlékei*. Bp., 1980.
 Uő.: *A magyar nyelv történeti nyelvtana*. Bp., 1991., II/1. Bp., 1992., II/2 Bp., 1995.
 Berrár Jolán: *Próbák és problémák*. A mai magyar nyelv tankönyv új kiadásához. A szófajok: MMNySzgy. I. 119–38.
 Bíró Zoltán: *Beszéd és környezet*. Buk., 1984.
 Csernicskó István – Váradi Tamás (szerk.): *Kisebbségi magyar iskolai nyelvhasználat*. Bp., 1996.
 Fábrián Pál: *Az akadémiai helyesírás előzményei*. Bp., 1967.
 Fekete Péter és V. Raisz Rózsa (szerk.): *A szöveg szerkesztése, megértése, kidolgozása és megszólaltatása*. MNyTK. 196. Bp., 1993.
 Fülöp Lajos (szerk.): *Anyanyelvi nevelésünk a középiskolában*. Bp., 1988.
 Hadrovics László: *Magyar frazeológia*. Bp., 1995.
 Hoffmann István: *A helynevek nyelvi elemzése*. Debrecen, 1993.
 Imre Samu – Szatmári István – Szűts László (szerk.): *A magyar nyelv grammatikája*. NytudÉrt. 104. sz. Bp., 1980.
 Ionescu-Ruxăndoi, Liliana – Chițoran Dumitru: *Sociolingvistica*. Buc. 1975.
 Jakobson, Roman: *Hang – Jel – Vers*. Bp., 1979.
 Kálmán Béla: *A nevek világa*. Bp., 1973.
 Kálmán László: *Magyar leíró nyelvtan. Mondattan I*. Bp., 2001.
 Kálmán László – Nádasdy Ádám: *Hárompercesek a nyelvről*. Bp., 1999.
 Kardosné Balogh Judit: *A mellérendelő szó szerkezetek és határeseiteik*. FejLeírNyt. 57–90.
 Kemény Gábor (szerk.): *Normatudat – nyelvi norma*. Bp., 1992.
 Kemény Gábor – Kardos Tamás (szerk.): *A magyar nyelvi norma érvényesülése napjaink nyelvhasználatában*. Bp., 1994.

Kenesei István (szerk.): *A nyelv és a nyelvek*. Bp., 1984.
 Kiefer Ferenc: *A modalitás*. Linguistica. Series C, Relationes 1. 1990.
 Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan* 3. Morfológia. Bp., 2000.
 Kiefer Ferenc: *Lehetőség és szükségszerűség*. Bp., 2005.
 Kiss Jenő: *Magyar anyanyelvűek – magyar nyelvhasználat*. Bp., 1994.
 Kiss Jenő-Pusztai Ferenc (szerk.): *Magyar nyelvtörténet*. Bp., 2003.
 Kontra Miklós: *Társadalmi és területi változatok a magyar nyelvben*. Bp., 1992.
 Lengyel Zsolt: *A gyermeknyelv*. Bp., 1981.
 Lesznyák Márta: *Kétnyelvűség és kétnyelvű oktatás*. Magyar Pedagógia 96, 1996. 3: 217—30.
 Marcus, Solomon: *Poetica matematică*. Buc., 1970. – *A nyelvi szépség matematikája*. Bp., 1984.

II. Népköltészet

Tematika

A népi kultúra felfedezése.

- A természeti ember felfedezése.
- Az európai parasztember felfedezése.
- A szóbeliség esztétikai értékeinek felfedezése.
- A kultúrát hordozó individuuum felfedezése.
- Napjaink folklórájának struktúrája és funkciói.

Terminológia (kultúra, folklór, hagyomány, folklorizmus, szóbeliség, revival, survival).

Tudományos problémák a népi irodalom műfajainak kutatásában (mese, ballada, eposz, rituális énekek, imádságok).

Irodalom

Voigt Vilmos (szerk.): *A magyar folklór*. Bp., 1998.
 Cocchiara, Giuseppe: *Az európai folklór története*. Bp., 1962. 23—37, 151—186, 187—200.
 Burke, Peter: *Népi kultúra a kora újkori Európában*. Bp. 1991.
 Magyar Néprajz. V. *Népköltészet*. Bp. 1988.
 Demény I. P. – Gazda K. – Keszeg V. – Pozsony F. – Tánczos V.: *A magyar népi kultúra*. Kolozsvár, 1999.
 Reprezentatív folklórgyűjtések: Kriza János, Sebestyén Gyula, Bartók Béla, Ortutay Gyula, Erdélyi Zsuzsanna, Nagy Olga, Ráduly János, Kallós Zoltán, Gazda Klára.

III. A MAGYAR IRODALOM PROGRAMJA

BEVEZETŐ MEGJEGYZÉSEK

A véglegesítő vizsgák céljairól

A véglegesítő vizsga a tanári pálya betöltéséhez szükséges szaktudás frissen tartására, a szemléleti nyitottság ébren tartására ösztönző lehetőség.

A véglegesítő vizsga – a gyakorló évek elteltével – a tanári pálya betöltésére való alkalmasságot szavatolja, és feljogosítja a tanárt szakmája további gyakorlására.

A képzést biztosító egyetemi oktatók

Balázs Imre József
 Berszán István
 Egyed Emese
 Gábor Csilla
 Orbán Gyöngyi
 Selyem Zsuzsa
 Szabó Levente
 Tóth Zsombor

A vizsgakövetelményekről:

A vizsgakövetelmények megfogalmazásának alapvető szempontja az, hogy a vizsgára való készülés valóban segítse a pedagógust abban, hogy munkájában is alkalmazható ismeretekhez jusson, számot vethessen szakmai gondjaival, hogy megoldásokat keressen és találjon is rájuk.

Ennek érdekében a korábbiakhoz viszonyítva az irodalom vizsga követelményeiben a következő tartalmi módosításokat tettük:

– Csökkentettük a vizsgaanyagot; ez nem öleli fel, mint eddig, a négy éven át az egyetemen tanult összes diszciplína valamennyi témakörét, hanem csak néhányat ezek közül, az elmélyültebb tanulmányozhatóság érdekében.

Programa pentru obținerea definitivatului în învățământ
 – profesori, limba și literatură maghiară maternă
 Limba și literatură maghiară și metoda predării acestora

– Nem tételeket soroltunk föl, hanem nagyobb témaköröket, illetve mindegyik témakörhöz két-két áttanulmányozandó bibliográfiai anyagot. (Azokban az esetekben is, amikor több olvasmányjavaslat jelenik meg egy-egy témával kapcsolatban, csak kettőt kell a vizsgára kötelezően elolvasni.)

– Az irodalomtörténeti témaköröket évszázadok szerint csoportosítottuk; ezen belül is két alcsoportot különítettünk el: az egyikbe a szerzők (és művek), a másikba a nagyobb irodalomtörténeti összefüggésekre vonatkozó kérdések tartoznak.

– Az irodalomelméleti témakörök az irodalomértelmezés szemléleti alapját szolgáló legfontosabb ismeretekre utalnak. Ezért nem önálló „tételek” gyanánt kell kezelni őket, hanem az elméleti háttértudásra vonatkozó követelményekként.

– A vizsgatételek megfogalmazásában is együtt kell érvényesülniük az irodalomtörténeti, illetve az elméleti tudásra vonatkozó követelményeknek.

A véglegesítő vizsga formáiról

A vizsga írásbeli és szóbeli formája egyaránt érvényesül.

Az irodalom *írásbeli vizsga* a magyar nyelv- és irodalomból, illetve a szakmódszertanból tett írásbeli vizsga része.

Ezen a vizsgán irodalomból a következő műfajú vizsgafeladatok szerepelhetnek:

1) szövegértelmező feladat;

2) egy irodalmi jelenség értelmezése az összefüggésekre való rávilágítással;

3) tesztfeladatok.

A *szóbeli vizsgán* egy irodalmi alkotás vagy szövegrészlet adott szempont alapján való értelmezése, illetve az elolvasott szakirodalom kapcsán alkalom adódik arra, hogy a kollegák dialógust folytassanak a megértésnek, értelmezésnek a pedagógiai szituációban felmerülő gondjairól.

A dolgozatok értékelése a vizsgán ismertetett szempontok alapján történik.

Irodalomtörténeti témakörök

a. Régi magyar irodalom

I.

1. Janus Pannonius

2. Balassi Bálint

3. Pázmány Péter

4. Zrínyi Miklós

II.

1. A humanizmus antikizáló törekvései és a klasszikus retorikai-poétikai hagyomány alkalmazása a kor anyanyelvű irodalmában

2. A középkor és a reneszánsz kor gondolati hagyatékának (skolasztika, misztika - humanizmus) újraértelmezése a barokk irodalomban, a hit és a vallás relativizálódása közepette

III. Olvasmányjegyzék

Általános munkák:

Klanczay Tibor (szerk.): *A magyar irodalom története I-II.* Bp., 1964.

Árpád-házi Szent Margit legrégebb legendája és szentté avatási pere, ford. Bellus Ibolya, Szabó Zsuzsanna, Bp., 1999.

Klanczay Gábor, *Az uralkodók szentsége a középkorban*, Bp., 2000.

Kristó Gyula: *Magyar historiográfia I. Történetírás a középkori Magyarországon* Bp., 2002.

Balázs János: *Hermész nyomában*. Bp., 1987.

Téglásy Imre: *A nyelv- és irodalomelméleti gondolkodás kezdetei Magyarországon*. Bp., 1988.

Az egyes szerzőkre vonatkozó szakirodalom:

1. Jankovits László, *Accessus ad Janum: A műértelmezés hagyományai Janus Pannonius költészetében*, Bp., 2002.

2. Komlós Tibor: *A Balassi-vers karaktere*. Bp., 1992.

Pirnát Antal, *Balassi Bálint poétikája*, Bp., 1996.

Balassi Bálint verseinek hálózati kritikai kiadása: www.magyar-irodalom.elte.hu

3. Bitskey István: *Humanista erudíció és barokk világkép*. Bp., 1979.

4. Király Erzsébet: *Tasso és Zrínyi*. Bp., 1989.

b. XVIII. századi irodalom, XIX. század eleje

I.

1. Mikes Kelemen

2. Csokonai Vitéz Mihály

3. Berzsenyi Dániel

4. Kölcsey Ferenc

II.

1. A magyar nyelvű irodalom kibontakozása: kulturális program és gyakorlat együttese
2. A vizualitás és a narrativitás megjelenési formái a reformkori magyar irodalomban

III. Olvasmányjegyzék

Általános munkák:

- Kosáry Domokos *Művelődés a XVIII. századi Magyarországon*. Akadémiai Kiadó 1990
- Bíró Ferenc: A felvilágosodás korának magyar irodalma. Balassi Kiadó, Budapest 1994
- Csetri Lajos: *Egység vagy különbözőség? Nyelv- és irodalomszemlélet a magyar irodalmi nyelvújítás korában*. Bp., 1990.
- Margócsy István: *Az irodalomtörténeti hagyomány helyzete a XVIII. század második felében*. ItK. 1984. 3. 191-208.
- Első folyóirataink: Uránia*. Sajtó alá rendezte Szilágyi Márton, Debrecen 1999, *Első folyóirataink: Orpheus*, sajtó alá rendezte Debreczeni Attila (Debrecen 2001)
- Kosáry Domokos: *Európa és Magyarország 1848-ban* In Közgyűlési előadások 1998 I. MTA Budapest 1999. 15-26
- Weiss János: *Mi a romantika?* (Jelenkor Kiadó, Pécs, 2000)
- Horváth Károly: *A romantika fogalma. A romantika műfaji rendje és korszakai* In Horváth Károly: *A romantika értékrendszere*, Balassi Kiadó, Budapest 1997. 7-31

Az egyes szerzőkre vonatkozó szakirodalom:

1. Hopp Lajos: *A fordító Mikes Kelemen*. Universitas Bp. 2002
 2. Debreczeni Attila: *Csokonai, az újrakezdések költője*. Csokonai Kiadó, Debrecen, 1993.
 - Borbély Szilárd, Debreczeni Attila, Orosz Beáta (s.a.r): *Csokonai Vitéz Mihály: Tanulmányok*. Akadémiai Kiadó, Budapest 2002
 3. Bécsy Ágnes: *„Lássuk, miket mond a lekötött kalóz*. Bp., 1985.
 - Csetri Lajos (szerk.): *Nem sokaság, hanem lélek. Berzsenyi-tanulmányok*. Bp., 1986.
 4. Rohonyi Zoltán: *Kölcsey és Berzsenyi vitája avagy a posztkantianus poétikai és retorikai szembesítés*. A romantikus korszakküszöb; Janus/Osiris, Bp., 2001. 153-200. I.
- Szilágyi Márton: *Kölcsey „A ferrói szent fa” című töredékének forrása*. In: ItK.1994. 2-3. 228-246. ill. *Még egyszer A ferrói szent fa forrásáról*. ItK. 1994. 5-6. 706-707.

c. XIX. századi irodalom

I.

1. Vörösmarty Mihály
2. Petőfi Sándor
3. Arany János
4. Mikszáth Kálmán

II.

1. A nemzetszemlélet irodalmi toposzai, műfajai, szótárai és a nemzet megjelenítésének irodalmi dilemmái a reformkorban és a 19. század közepén
2. A múltból való irodalmi beszéd változó logikái a 19. század közepén és Mikszáth prózájában

III. Olvasmányjegyzék

Általános munkák:

- Sőtér István (szerk.): *A magyar irodalom története*. IV. Bp., 1969.
- Dobos István, *Alaktan és értelmezéstörténet. Novellatípusok a századforduló magyar irodalmában*, Debrecen, 1995.
- A magyar irodalmi kánon a XIX. században*, szerk. Takáts József, Kijarat, Bp., 2000.
- Szajbély Mihály, *A nemzeti narratíva szerepe a magyar irodalmi kánon alakulásában Világos után*, Universitas, Bp., 2005.

Az egyes szerzőkre vonatkozó szakirodalom:

1. Martinkó András: *A földi menny eszméje Vörösmarty életművében*. In: *Ragyognak tettei...* Székesfehérvár, 1975.
Szörényi László: *Hű a haladékony időhöz. Komparáció és történelemszemlélet a Zalán futásában*. In: *Ragyognak tettei...* Székesfehérvár, 1975. 67-102.
2. Szegedy-Maszák Mihály: *Világkép és stílus Petőfi költészetében*. In: *Világkép és stílus. Történeti-poétikai tanulmányok*. Magvető, Bp., 1980. 221-250.

- Margócsy István, *Petőfi Sándor. Kísérlet*. Korona, Bp., 1999.
3. Dávidházi Péter: *Hunyí mesterünk (Arany János kritikai öröksége)*. Bp., 1992.
- Takáts József, *Arany János szokásjogi gondolkodása*, ItK 2002 / 3–4., 295–313.
- Milbacher Róbert, „Rólad a mese meztelábos cigány múzsasáány!?” (Második közelítés A nagyidai cigányokhoz), ItK 1997/3–4., 347–383.
- Dávidházi Péter, *Az idegen nő testének varázsa (Az érzékiség határátlépései Arany költészetében)*, Alföld 1998. november, 89–103.
4. Németh G. Béla: *Az eszmélkedő, kései Mikszáth*. In: *Századutóról - századelőről*. Bp., 1985. 101–128.
- Szilágyi Zsófia, *Műfaj és szövegtér (A tót atyafiak – A jó palócok értelmezéséhez)*, ItK 1998 / 3–4., 514–533.
- Eisemann György, *Mikszáth Kálmán. Kísérlet*, Korona, Bp., 2001.
- Hajdu Péter, *Csak egyet, de kétszer. A Mikszáth-próza kérdései*, Gondolat–Pompeji, 2005.

d. XX. századi irodalom

I.

1. Ady Endre
2. Babits Mihály
3. Kosztolányi Dezső: *Édes Anna, Esti Kornél*
4. József Attila
5. Ottlik Géza
6. Weöres Sándor

II.

1. Klasszikus modernség, avantgárd, utómodernség a 20. század első évtizedének költészetében (Ady Endre, Babits Mihály, Kassák Lajos, József Attila és kortársaik munkásságában).
2. A prózanyelv metaforizációja és önreflexiója a modernség prózájában (Krúdy, Móricz, Kosztolányi stb.)

III. Olvasmányjegyzék:

Általános könyvészet:

- Kabdebó Lóránt – Kulcsár Szabó Ernő (szerk.): „De nem felelnek, úgy felelnek”. A magyar líra a húszas–harmincas évek fordulóján. Pécs, JPTE, 1992.
- Olasz Sándor: A regény metamorfózisa. Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 1997.
- Bara Katalin – Csutak Judit: Epikus művek olvasása (1–2.). Líraolvasás. In: Korunk 2005/12, 2006/1, 2006/2. (www.korunk.org)
- Margócsy István: „névszón ige” – Vázlat az újabb magyar költészet két nagy poétikai tendenciájáról. In: *„Nagyon komoly játékok”* Pesti Szalon, Bp., 1996.
- Márton László: A kitaposott zsákutca, avagy történelem a történeteken. *Jelenkor* 1998. február.

Az egyes szerzőkre vonatkozó munkák:

1. Kabdebó Lóránt et alii (szerk.): *Tanulmányok Ady Endréről*. Bp., Anonymus, 1999.
- Boka László: Egy új Ady-olvasás néhány lehetséges aspektusáról. In: BL: A befogadás rétegei. Kvár, Komp-Press, 2004. 138–148. (Vagy: http://www.kik.ro/Varad_archivum/varad_4_szam/Varad_4sz_13.htm)
- Ady-értelmezések*. Pécs, Iskolakultúra, 2002.
2. Nemes Nagy Ágnes: *A hegyi költő*. Bp., 1984.
- Selyem Zsuzsa: Nem-jel, nem-tudás, nem-idő. A bibliai Jónás könyve és Babits Jónás könyve apofatikus hermeneutikai megközelítése. In: *Valami helyet*. Bp., JAK-Kijarat, 2001. vagy Kvár, Komp-Press, 2003.
3. *Tanulmányok Kosztolányi Dezsőről*. Szerk. Kulcsár Szabó Ernő, Szegedy-Maszák Mihály. Bp., Anonymus, 1998.
4. Bókay Antal: József Attila poétikái. Bp., Gondolat, 2004.
- Németh Andor: József Attila. Kolozsvár, Polis, 2005.
5. Szegedy-Maszák Mihály: *Ottlik Géza*. Kalligram, Pozsony, 1994.
- Jakuss Ildikó – Hévízi Ottó: *Ottlik-veduta*. Kalligram, Pozsony, 2004.
6. Tüskés Tibor (szerk.): *Weörestől Weöresről*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1993.
- Weöres Sándor et alii: *Három veréb hat szemmel*. Antológia a magyar költészet rejtett értékeiből és furcsaságaiból. Szépirodalmi, Bp., 1977.

e. Irodalomelméleti kérdéskörök

1. Az irodalomértést meghatározó előfeltevések és az irodalomoktatás
2. A modern irodalomtudomány paradigmaváltásai; a műértelmezés irányzatai
3. Mű és világ
4. Olvasás, megértés, értelmezés
5. A történetiség elvének hagyományos és hermeneutikai koncepciói

Olvasmányjegyzék

1. Kulcsár Szabó Ernő: *Történetiség Megértés Irodalom*. Universitas Kiadó, Bp., 1995.
- Sipos Lajos (szerk.): *Irodalomtanítás I-II*. A Pauz Kiadó és az Universitas Kulturális Alapítvány Kiadása, 1994.
2. Ann Jefferson, David Robey (szerk.): *Bevezetés a modern irodalomelméletbe. Összehasonlító áttekintés*. Osiris Kiadó, Bp., 1995.
- Bókay Antal: *Irodalomtudomány a modern és a posztmodern korban*. Osiris Kiadó, Bp., 1997.
- Sipos Lajos (szerk.): *Műelemzés – műértés*. Bp., 1990.
3. Cs. Gyimesi Éva: *Teremtett világ*. Bukarest, 1983.
- Veres András: *Irodalomértelmezés és értékorientáció*. In: Szili József (szerk.): *A strukturalizmus után*. Bp., 1992.
4. Hans Georg Gadamer: *Épületek és képek olvasása*. In: *A szép aktualitása*. T-Twins Kiadó, Bp., 1994.
- Hans- Robert Jauss: *A költői szöveg az olvasás horizontváltásában*. In: *Recepcióelmélet – esztétikai tapasztalat – irodalmi hermeneutika*. Osiris Kiadó, Bp., 1997.
- Paul de Man: *Az olvasás allegóriái*. Ictus Kiadó és JATE Irodalomelmélet Csoport, Szeged, 1999.
5. Hyppolite Taine: *Az angol irodalom története. Előszó*. In: Bókay Antal – Vilcsék Béla (szerk.): *A modern irodalomtudomány kialakulása. Szöveggyűjtemény*. Osiris Kiadó, Bp., 1998.
- Hans- Robert Jauss: *Az irodalomtörténet mint az irodalomtudomány provokációja*. In: *Recepcióelmélet – esztétikai tapasztalat – irodalmi hermeneutika*. Osiris Kiadó, Bp., 1997.

IV. Módszertan

Célok és követelmények

A pedagógiai gondolkodás, a döntési struktúrák differenciáltabbá válása a tanítási tapasztalat, a saját és a tanulók tevékenységére való tudatos reflexió alapján.

Tematika

A magyar nyelv és irodalom oktatásának szemlélete: a pedagógia, pszichológia, szaktudományok (nyelvtudomány, irodalomtudomány) és az anyanyelv és irodalom oktatásának összefüggései.

A magyar nyelv és irodalom oktatásának tervezése. A képességfejlesztő (követelményközpontú) tanterv egységei: fejlesztési követelmények, kompetenciák és képességek, részletes követelmények, tanulási tevékenységek, tartalmak. Képesség, tevékenység és ismeret egysége. Az egyéni tervezés formái: kalendárisztikus terv, tematikus terv (a tanulási egység terve), óravázlat

A tudatos és funkcionális nyelvhasználat kialakítása. A nyelvi képességek: szóbeli és írásbeli kifejező képesség, szóban elhangzó és írott szövegek megértésének képessége (szövegértés, szövegértelmezés). A képességek központú oktatás és az oktatási stratégiák kapcsolata. Az oktatási stratégia és a módszerek közötti kapcsolat tudatosítása. Tanárközpontú és tanulóközpontú módszerek

A tanulók önálló tanulása. Az eredményes tanuláshoz szükséges pszichológiai előfeltételek megteremtése a magyartanításban. Motiválás. A kognitív önszabályozó stratégia. A differenciálás és az individualizálás fokozott érvényesítése. Differenciált teljesítményértékelés

Kötelező olvasmányok

- Bara Katalin – Csutak Judit: Epikus művek olvasása (1–2.). Líraolvasás. In: *Korunk* 2005/12, 2006/1, 2006/2. (www.korunk.org)
- Falus Iván: Az oktatás stratégiái és módszerei. In.: Falus Iván (szerk.): *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998. 221–267.
- Fóris-Ferenczi Rita: Anyanyelv-pedagógia. Kolozsvár, Ábel Kiadó, 2006.
- Fóris-Ferenczi Rita–Orbán Gyöngyi et alii: Beszélgetőkönyv a megértő irodalomoktatásról. T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2003.
- M. Nádas Mária: Az oktatás szervezési módjai és munkaformái. In.: Falus Iván (szerk.): *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998. 368–389.
- Nahalka István: A tanulás. In.: Falus Iván: *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998.. 117–155.
- Orbán Gyöngyi: *Megértő irodalomoktatás*. Kolozsvár, 1998.
- Réthy Endréné: Az oktatási folyamat. In.: Falus Iván: *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998., 221–267.

* A magyar nyelv és irodalom tanterve (I–XII. osztály)

Ajánlott olvasmányok

- Báthory Zoltán: *Tanulók, iskolák – különbségek. Egy differenciált tanításelmélet vázlata*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1992.
- Csapó Benő: *A képességek fejlődése és iskolai fejlesztése*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004.
- Fóris-Ferenczi Rita: *Tantervek átminősülése*. Kolozsvár, Erdélyi Tankönyvtanács 1999.

Horváth György: *Pedagógiai pszichológia*. Veszprém. 1998.

Káldi Tamás–Kádárné Fülöp Judit: *Tantervezés*. Iskolaszolga, Budapest, 1996.

Nagy József: *XXI. század és nevelés*. Osiris Kiadó, Budapest, 2000.

Notă

Programa a fost elaborată de Universitatea Babeş-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Litere şi Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei.